

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

УДК 343.375

DOI: 10.31359/1993-0909-2023-31-1-245

Владислава Станіславівна Батиргарєєва

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка
В. В. Сташиса Національної академії правових наук України
Харків, Україна

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ВІД РОЗКРАДАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ПІД ЧАС ДОРОЖНЬО-БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ: ДО КРИМІНОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Анотація. У статті на підставі кримінологічного аналізу кримінально-правової статистики правоохоронних і судових органів, інформаційних повідомлень в Інтернет-просторі констатується негативна тенденція в розвитку явища легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, що проявляється у відчутному збільшенні протягом останніх років кількості діянь, передбачених ст. 209 КК України. Навіть окупація українських територій, які не охоплюються статистичним моніторингом, не пригальмувала негативну динаміку цього явища. З'ясування характеру предикатних злочинів дає можливість стверджувати, що в кожному десятому випадку легалізації передує привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК). При цьому нерідко такі розкрадання трапляються під час проведення дорожньо-будівельних робіт. Контент-аналіз інфопростору та результати опитування пересічних громадян підтвердили цю гіпотезу. Основними способами зловживання бюджетними коштами є істотне завищення обсягів та/або кошторису фактично виконаних ремонтних робіт, робіт із будівництва нових доріг та списання будівельних матеріалів. У свою чергу, судова практика свідчить про протилежне: лише лічені одиниці фактів легалізації доходів, одержаних унаслідок розкрадань бюджетних коштів під час дорожньо-будівельних робіт, стають предметом судового розгляду. Це дає підстави зробити припущення, по-перше, про великий рівень латентності випадків легалізації доходів, одержаних від розкрадання бюджетних коштів в аналізованій сфері, а по-друге, про штучний характер цієї латентності. Така ситуація має своїм наслідком, у тому числі, погіршення стану безпеки учасників дорожнього руху через несвоєчасний ремонт доріг або порушення технології проведення відповідних робіт. Таким чином, розкрадання й легалізація в аналізованій сфері впливають на стан економічної безпеки держави та стан безпеки учасників дорожнього руху та експлуатації транспорту.

Ключові слова: легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, розкрадання бюджетних коштів, предикатний злочин, кримінологічний аналіз, безпека дорожнього руху, латентність.

Vladyslava S. Batyrgareieva

Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime
Problems, National Academy of the Law Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

LEGALIZATION OF PROCEEDS FROM EMBEZZLEMENT OF BUDGET FUNDS DURING ROAD CONSTRUCTION WORKS: TOWARDS A CRIMINOLOGICAL ANALYSIS OF THE PROBLEM

Abstract. *Based on the criminological analysis of the criminal law statistics of law enforcement and judicial authorities, and information messages on the Internet, the article notes a negative trend in the development of the phenomenon of legalization of proceeds from crime, which is manifested in a significant increase in the number of acts under Article 209 of the Criminal Code of Ukraine in recent years. Even the occupation of Ukrainian territories that are not covered by statistical monitoring has not slowed down the negative dynamics of this phenomenon. Clarification of the nature of predicate crimes makes it possible to state that in every tenth case, legalization is preceded by misappropriation, embezzlement or seizure of property through abuse of office (Article 191 of the Criminal Code). Such embezzlement often occurs during road construction works. Content analysis of the information space and the results of a survey of ordinary citizens confirmed this hypothesis. The main ways of misusing budget funds are significant overestimation of the volume and/or cost of actual repairs, construction of new roads and write-off of construction materials. In turn, court practice shows the opposite: only a few cases of legalization of proceeds from embezzlement of budget funds during road construction works are subject to court proceedings. This suggests, first, a high level of latency in cases of legalization of proceeds from embezzlement in the analyzed area, and second, the artificial nature of this latency. This situation leads to, among other things, a deterioration in the safety of road users due to untimely road repairs or violations of the technology of the relevant works. Thus, theft and legalization in the analyzed area affect the state of economic security of the state and the state of road safety and transport operation.*

Keywords: *legalization of proceeds from crime, embezzlement of budgetary funds, predicate offense, criminological analysis, road safety, latency.*

ВСТУП

У ситуації надвеликих випробувань, що випали на долю нашого народу через збройну агресію РФ проти України, розкрадання коштів (головним чином бюджетних) з їх подальшим відмиванням (легалізацією) виявляється додатковим ризиком для стабільності й непохитності громадянського суспільства в цілому, та політичної влади зокрема. Адже від доброчесності соціальних інституцій, окремих представників істеблішменту та бізнесових кіл України напряму залежить, у тому числі, й готовність прогресивних держав світу допомагати українському народу зброєю, фінансами та товарами гуманітарного призначення. Це означає, що проблеми парадигми, так би мовити, ординарного періоду розвитку суспільства на-

ближуються до критичної позначки, якщо «процеси тінізації економіки, фінансовий аспект яких реалізується у ході легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» [1, с. 290], відбуваються на ґрунті воєнних подій, якими помічене теперішнє життя української громади. На жаль, одні з найбільших ризиків розкрадання бюджетних коштів, що живлять легалізацію, традиційно пов'язуються із проведенням дорожньо-будівельних робіт. І. Л. Близнюк, із посиланням на експертні оцінки, пише, що від 10 до 30% бюджетних коштів, виділених на будівництво, реконструкцію та ремонт автомобільних доріг, використовуються незаконно, що заподіює шкоду бюджетам різних рівнів і становить загрозу економічній безпеці України [2, с. 326–327]. Подібна ситуація із несвоєчасним ремонтом автошляхів та дорожньої інфраструктури, порушенням технології проведення відповідних робіт, врешті-решт може призвести й призводить до погіршення стану безпеки учасників дорожнього руху, що матиме своїм наслідком спричинення шкоди життю та здоров'ю людей, а так само їх майну. Ці факти продовжуватимуть залишатися особливо загрозливими, якщо згадати, що «у кримінології проблеми управління дорожнім господарством досить тривалий час не приділялась належна увага» [3, с. 242].

У березні 2020 року Президентом України був ініційований національний проєкт «Велике будівництво», метою якого заявлено відновлення, капітальний ремонт і будівництво об'єктів соціальної, освітньої та спортивної інфраструктури [4]. Але пройшло небагато часу, й Офіс Генерального прокурора ще у 2021 році звітував про надвелику кількість відкритих кримінальних справ. Так, із відкритих джерел інформації випливає, що за 11 місяців 2020 року зафіксовано 429 кримінальних правопорушень у зазначеній сфері, зокрема, під час проведення закупівель, визначення вартості робіт і матеріалів, виконання та прийняття робіт (із них за фактами шахрайства – 7; привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 280; легалізації майна, одержаного злочинним шляхом – 4; нецільового використання бюджетних коштів – 1) [5]. Наразі у 2023 році представник Національного антикорупційного бюро України поінформував громадськість, що НАБУ розслідує низку проваджень щодо реалізації інфраструктурних проєктів «Великого будівництва» у 2020–2022 роках [6]. Водночас раніше (у середині 2022 року) повідомлено, що програма «Велике будівництво» була розрахована на мирний час, тому зазначену програму згорнуто [7].

Однак інформаційний простір продовжує буквально рясніти від повідомлень про розкрадання бюджетних коштів під час будівництва та ремонту автодоріг [8–11]. При цьому, якщо порівняти «насиченість» інфопростору повідомленнями про подібні факти з реальним станом справ із викриттям та розслідуванням останніх, то стає очевидною диспропорція в реакції держави на ці факти. Напевно, пояснення криється в тому, що розкрадені правопорушниками кошти легалізуються через хитромудрі схеми. Це природно призводить до ускладнення ситуації

із викриттям правоохоронними органами таких фактів і виникнення процесів зі штучною латентизацією протиправних діянь у зазначеній сфері.

1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Інтерес до проблематики легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, у національній площині має достатньо давню історію, зумовлену принаймні двома чинниками – поширенням тінізації економічного сектору ще за часів колишнього Союзу РСР (особливо за роки так званої перебудови) та приєднанням незалежної України в 1997 р. до Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом [12]. Рефлексією на цю подію стало, по-перше, введення до законодавства про кримінальну відповідальність норми, якою в окремій статті КК України встановлено заборону легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом (ст. 209 КК України у редакції 2001 р.), а по-друге, велика кількість монографічних видань, дисертаційних досліджень і наукових публікацій у періодичних виданнях, в яких розглядалися кримінально-правові, процесуальні кримінологічні, криміналістичні та ін. аспекти цього явища. Дослідницьку ситуацію того часу дуже влучно охарактеризувала Н. О. Гуторова: «науковці мали осмислити нові й нетрадиційні для вітчизняного кримінального права підходи щодо криміналізації діянь, які утворюють пособництво у предикатному злочині або причетність до його вчинення» [13, с. 43]. Піонерами у розв'язанні проблеми відмивання «брудних коштів» у різних дисциплінарних матрицях в Україні стали П. П. Андрушко [14], О. М. Бандурка [15], А. С. Беніцький [16], Л. М. Доля [17], О. О. Дудоров [18], В. А. Журавель [19], О. М. Лемешко [20], Г. А. Матусовський [21], І. Є. Мезенцева [22], В. М. Попович [23], О. О. Чаричанський [24] та ін.

Відтоді цей інтерес підтримувався перманентним акцентом української влади на серйозності проблеми легалізації, особливо враховуючи той факт, що за повідомленням FATF (Financial Action Task Force) з 2001 до 2004 року наша держава значилася в «чорному списку» країн, котрі недостатньо борються з відмиванням грошей [25, с. 14]. Це проявлялося, зокрема, в тому, що в країні був відсутній повний комплекс заходів боротьби з відмиванням грошей; не існувало ефективної обов'язкової системи повідомлення підрозділів фінансової розвідки про підозрілі операції; не вистачало нормативних положень щодо ідентифікації клієнтів та ресурсів для боротьби із цим явищем [26, с. 11].

Водночас у правовому полі з'явилося чимало нормативно-правових актів і програмних документів державного рівня, серед яких: закони України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» [27] (у подальшому втратив чинність на підставі Закону України № 1702-VII від 14.10.2014); «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»

[28] (втратив чинність на підставі Закону № 361-IX від 06.12.2019); плани заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму за низку років (приймалися з 2005 р. по 2014 р. включно); плани заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на 2015 і 2016 роки відповідно; програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом на 2002, 2003 і 2004 роки відповідно; тощо.

В останні кілька років спостерігається своєрідний «ренесанс» актуалізації наукових досліджень, присвячених проблематиці вчинення протиправних дій, що спрямовані на приховання чи маскуванню незаконного походження коштів, і у такий спосіб виведення останніх «із тіні» (Р. О. Баранов [29], О. В. Бех [30], О. І. Вейц [31], Н. О. Гуторова [13], А. В. Денисова [32], М. О. Думчиков та О. С. Бондаренко [33], С. В. Леонов, А. О. Бойко та С. В. Миненко [34], О. В. Халін [35], К. О. Черевко [36] та ін.). Такий увазі вчених до проблеми так само є пояснення.

По-перше, Україна, отримавши статус кандидата на членство в ЄС, розпочала значну роботу, пов'язану з виконанням взятих на себе зобов'язань щодо гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством ЄС в цілому та положеннями Директиви (ЄС) 2018/1673 Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2018 про боротьбу з відмиванням грошей за допомогою кримінального права, зокрема. На цій підставі Україною приймається потужний пакет нових документів, як-от: Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX [37]; Основні напрями розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року [38]; План заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків ризиків, виявлених за результатами третьої національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, на період до 2026 року [39] (далі – План заходів); та ін.

По-друге, введення в Україні воєнного стану створило додаткові загрози й ризики, пов'язані з привласненням великих коштів, що надаються міжнародними партнерами, національними інвесторами і волонтерами для реалізації як оборонних завдань, так і завдань із підтримання та відновлювання економіки країни, з подальшим відмиванням цих коштів.

По-третє, навіть нетривала реалізація амбітних національних проєктів, на кшталт «Велике будівництво», вже виявила чималі ризики втрати прозорості в механізмі розподілу та контролю за «освоєнням» коштів.

По-четверте, даються взнаки складнощі й неоднаковий підхід на практиці до кримінально-правової оцінки відповідних діянь. Недаремно в наведеному вище Плані заходів зазначається, що очікуваним результатом здійснення заходу, передбаченого п. 16 цього Плану (Підготовка узагальненої судової практики за кримінальними провадженнями у справах із легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом), є вироблення єдиного підходу до застосування судами законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [39].

Й, напевно, головне: в умовах воєнного стану будь-які протиправні дії із бюджетними коштами, повторимося, завдають відчутних ударів економічній безпеці країни, призначенням якої є: «здатність ... до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб населення і держави; протистояння дестабілізаційній дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [40].

Мета. З огляду на перелічені обставини та враховуючи той факт, що «мільйони бюджетних коштів ... осідають у кишнях чиновників центральних і місцевих органів влади, а також у підприємствах, що їм підпорядковані, та на банківських рахунках пов'язаних осіб» [41, с. 160], нагальним є здійснення кримінологічного аналізу інформаційного простору та слідчо-судової практики стосовно випадків легалізації доходів, одержаних від розкрадання бюджетних коштів саме під час будівництва й ремонту українських доріг, оскільки розкрадання належить до основних (предикатних) правопорушень, з якими тісно ця легалізація пов'язана.

2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Емпіричну базу кримінологічного дослідження складають результати аналізу: 1) кримінально-правової статистики Офісу Генерального прокурора за 2018–2023 роки; 2) узагальненої судової практики, представленої на офіційному порталі Державної судової адміністрації України за той самий період часу; 3) вироків суду, винесених за ст. 209 КК України у 2018–2023 роках, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень; 4) виявленої у процесі проведеного опитування думки пересічних громадян із приводу визначення сфер життєдіяльності українського суспільства, найбільш вразливих у плані отримання протиправних доходів, що потім легалізуються, та рівня латентності відповідних правопорушень; 5) інформаційних повідомлень з відповідної тематики, розмішених в Інтернет-просторі; 6) попередніх напрацювань учених, викладених у спеціальній літературі; тощо.

Для обґрунтування теоретичних висновків і достовірності емпіричних результатів кримінологічного дослідження застосовувались як статистичні, так і конкретно-соціологічні методи (опис, анкетування, вивчення документів та ін.), які дали можливість у цілому охарактеризувати стан легалізації доходів, одержаних

злочинним шляхом, виявити предикатні для легалізації правопорушення, установити залежності й співвідношення між кількістю розкрадань бюджетних коштів під час будівництва і ремонту доріг та подальшої легалізацією, виявити великий рівень латентності відповідних правопорушень та визначити обставини, що впливають на цей рівень. У роботі для прирощення наукового знання із зазначеної теми використано й контент-аналіз, предметом якого стало з'ясування частоти відбиття конкретної соціальної проблеми та її якісної сторони – змісту в різних інформаційних джерелах. Крім того, методологічним інструментарієм на теоретичному рівні пізнання проблеми легалізації доходів, одержаних від розкрадань бюджетних коштів у дорожній сфері, стали методи системно-структурного аналізу, сходження від абстрактного до конкретного, верифікації гіпотетичних суджень стосовно тих чи інших аспектів розглядуваної проблеми, історико-правовий метод та ін. Так, за допомогою переліченого інструментарію вдалося висунути гіпотезу про однотипність предикатних правопорушень, що передують легалізації протиправних доходів у дорожній сфері, та зробити висновок про виключно штучний характер латентності цих діянь.

Нормативну базу дослідження складають міжнародні правові акти та законодавство ЄС, окремі закони України й інші акти національного законодавства, програмні та стратегічні документи, що діяли й діють в Українській державі, тощо. Теоретична база представлена звітними й оглядовими документами, підготовленими судовими і правоохоронними органами, Державною службою фінансового моніторингу України, науковими публікаціями із різних правових галузей, присвяченими проблематиці протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Кримінологічний аналіз проблеми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, акумулюючи знання про кількісно-якісну модель цього явища та механізми його виникнення й подальшого відтворення, дозволяє краще зрозуміти ті ризики й небезпеки для господарського сектору країни, якими неодмінно супроводжуються фінансові судини суспільного організму. Як правильно підкреслює О. З. Гладун, вливання в економіку «брудних грошей» створює благодатний ґрунт для росту злочинності та корупції, яка, у свою чергу, несприятливо позначається на загальному економічному стані та добробуті населення [42, с. 131].

Про первісну картину криміногенного явища дають уявлення, як відомо, цифри офіційної статистики, якими визначається питома вага, а відповідно й сила тиску аналізованого явища на увесь кримінальний каркас та його взаємозв'язок з іншими феноменами світу криміналу. Виходячи з кількості зареєстрованих за ст. 209 КК України правопорушень, в останні роки закріпився тренд на збільшення зареєстрованих випадків легалізації. Так, у 2018 році за даними Єдиного реєстру досудових розслідувань, які оприлюднені на сайті Офісу

Генерального прокурора, зареєстровано 242 діяння, що отримали кримінально-правову кваліфікацію за згаданою статтею; у 2019 році – 283 випадки; 2020 році – 348; 2021 році – 395. У 2022 році кількість подібних правопорушень досягла відмітки 437 [43], а у 2023 році – 969 [44]. Це значення на 121,7% (!) вище за попередній 2022-й рік. Що примітно: окупація українських територій, котрі, звісно ж, не охоплюються статистичним моніторингом, не пригальмувала негативну динаміку легалізації. При цьому розумимо контраст зареєстрованих правопорушень із практикою винесення обвинувальних вироків і засудження винних осіб. Так, у 2018 році винесено 27 вироків; 2019 році – 31; 2020 році – 22; 2021 році – 38; 2022 році – 19; 2023 році – 72. Що стосується фактів засудження за обвинувальним вироком, то у 2018 році засуджено 24 особи; 2019 році – 27; 2020 році – 21; 2021 році – 31; 2022 році – 16; 2023 році – 70) [45]. Як бачимо, у 2023 році до року попереднього зафіксовано майже чотириразове зростання кількості винесених вироків та фактів засудження осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК України.

Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, – невід’ємна складова певних технологій злочинного збагачення, тобто комплексів взаємопов’язаних злочинних дій, що поєднані в єдиний ланцюг злочинної поведінки [46, с. 32–37], де саме легалізація виступає останньою ланкою у такого роду діяльності [47, с. 186]. За справедливим твердженням О. О. Дудорова, виключення за Законом від 06.12.2019 [37] із ч. 1 примітки ст. 209 КК визначення поняття суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів), не означає того, що при кваліфікації вчиненого як відмивання не потрібно встановлювати факт скоєння предикатного діяння [48, с. 343]. Це наводить на думку, що принаймні кримінологічним аналізом має охоплюватися проблематика предикатного злочину.

Звітна документація судів про стан розгляду справ про злочини щодо легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом свідчить, що серед предикатних правопорушень найчастіше фігурує незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК). У середньому їх питома вага за низку років складає 50% від усіх випадків винесення обвинувальних вироків. Частка предикатного шахрайства (ст. 190 КК) дорівнюється приблизно 32%; крадіжок (ст. 185 КК) – 18%; привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК) – 11%. У свою чергу, за аналізом матеріалів вибіркового дослідження судової практики, частка предикатного правопорушення, передбаченого ст. 191 КК, є дещо вищою й складає 17%. Ось тут ми й підходимо впритул до запитання: наскільки поширеними є випадки легалізації бюджетних коштів, одержаних унаслідок їх розкрадання під час будівництва і ремонту доріг? Іншими словами, наскільки міцним є зв’язок між цими протиправними явищами?

Почнемо з аналізу уяви громадськості про масштаби цих явищ. Цю уяву нам дає, зокрема, використання контент-аналізу інформаційного простору, як методу квантифікаційної обробки текстів із подальшою інтерпретацією результатів [49]. Н. В. Костенко та В. Ф. Іванов зазначають, предметом контент-аналізу можуть бути як проблеми соціальної дійсності, котрі висвітлюються чи, навпаки, приховуються в документах, так і внутрішні закономірності самого об'єкта дослідження [50, с. 44–45]. При цьому ще понад двадцять років тому в спеціальній літературі зауважувалося, що в Україні, на жаль, мало уваги приділялося такому ефективному й об'єктивному методу, як контент-аналіз [50, с. 25]. Ситуація з використанням цього дослідницького інструментарію й у наш час майже не змінилася. Адже в наукових працях із кримінології достатньо нечасто згадується про можливість зазначеного методу прирощення наукового знання.

Застосовуючи цей метод наукового пізнання, стало можливим на базі пошукової платформи Google дослідити інформаційний «фон», пов'язаний із конкретною проблемою. При цьому нас цікавили два ракурси проблеми: 1) розкрадання коштів (насамперед бюджетних) під час будівництва й ремонту (реконструкції) доріг та об'єктів відповідної інфраструктури); 2) факти легалізації коштів, одержаних у такий спосіб. Ознайомлення з повідомленнями останніх років дозволило виявити значне «навантаження» інфорпростору посиланням на випадки саме розкрадання грошей. Окрім частоти згадувань про відповідні факти, контент-аналіз дозволяє отримати уявлення й про географію проблеми, масштаби розкрадань, схеми привласнення коштів, сфери діяльності, в яких має місце подібне правопорушення, тощо. Наприклад, вдалося встановити, що протягом останніх років відповідна проблематика постійно перебувала у фокусі уваги громадськості; публікації присвячувалися гучним викриттям фактів розкрадання бюджетних коштів. Так, у матеріалах повідомлялося про розкрадання бюджетних коштів у сфері забезпечення харчуванням українських військових, задоволення потреб біженців, у сфері комунального господарства, проведення масових заходів тощо. Крім того, розкривалася сутність масштабних схем легалізації грошей, отриманих тіншовим гральним бізнесом [51]. Неабияку увагу приділено й висвітленню фактів легалізації протиправних доходів, одержаних унаслідок розкрадання саме під час будівництва або ремонту доріг.

Наведемо кілька прикладів.

Співробітниками Управління запобігання фінансовим операціям, пов'язаним з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, ГУ ДПС у Київській області у 2021 р. встановлено факт маніпулювання з фінансовими ресурсами та розкрадання коштів підприємства на суму 92,4 млн грн. Так, встановлено, що посадові особи підприємства, яке здійснює діяльність у сфері будівництва доріг, учинили незаконні операції з погашення векселів на суму понад 92 млн грн, перерахувавши кошти на фінансову компанію з ознаками фіктивності. Тим самим створено передумови для виведення активів підприємства та легалізації кримі-

нальних доходів. За виявленим фактом відкрито кримінальне провадження за статтями 191 і 209 КК України [52].

У Чернівецькій області керівник однієї із комерційних структур організував злочинну схему із заволодіння бюджетними коштами, що виділялися у рамках державної програми на будівництво та ремонт доріг і мостів у гірському районі області. Для реалізації злочинних намірів у 2019 р. він залучив посадовця відділу Служби автомобільних доріг області. Останній забезпечив зазначеній комерційній структурі перемогу в тендері на проведення ремонтно-будівельних доріг. У подальшому до злочинної діяльності було залучено керівника будівельно-монтажного об'єднання, який також є власником приватного підприємства. Будівельні матеріали закупалися за завищеними цінами, а роботи фактично виконувалися силами державно-кооперативного будівельно-монтажного об'єднання, хоча за документами роботи нібито здійснювалися підрядником. Крім того, з метою прикриття злочинної діяльності щодо привласнення бюджетних коштів укладалися фіктивні договори, а отримані внаслідок такої діяльності кошти легалізували через підприємства з ознаками фіктивності. Таким чином, шляхом внесення недостовірних даних щодо вартості матеріалів, робіт та обсягу виконаних робіт учасники злочинної схеми заволоділи бюджетними коштами на суму понад 4,5 млн грн [53].

У свою чергу, в Типологічному дослідженні «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)» Державна служба фінансового моніторингу України описує таку типову схему розкрадання коштів державних підприємств, залучених до будівництва доріг.

Так, у ході фінансового розслідування встановлено, що кошти, які попередньо були перераховані від установ Державного сектору на користь підприємств-учасників Державної програми «Велике будівництво» як оплата за роботи з будівництва та ремонту доріг, далі перераховувалися на користь Підприємства «А» як оплата за пісок, щебінь, ґрунт. У Підприємства «А» відсутні будь-які дозволи та ліцензії на видобування корисних копалин. Це підприємство є посередником. Тому фактичного постачання товару на користь підприємств-учасників зазначеної Державної програми не відбувалось. Отримані Підприємством «А» кошти від підприємств-учасників «Великого будівництва» надалі з використанням низки підприємств з ознаками фіктивності транзитом перераховані як оплата різноманітних робіт, послуг та як фінансова допомога на користь суб'єктів господарювання, що потенційно володіють готівковими коштами і здійснюють діяльність у сфері оптової та роздрібною торгівлі, а також у сфері азартних ігор (лотерей) [54, с. 30].

Вивчення судової практики дозволило встановити, що за минулі роки в Україні винесено лише один (!) обвинувальний вирок за фактом легалізації коштів, одержаних унаслідок розкрадання бюджетних коштів, що були виділені на ремонт

доріг. Так, ОСОБА_4, займаючи посаду директора приватного підприємства та будучи відповідно службовою особою юридичної особи приватного права, що наділена організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими повноваженнями, у 2016 році уклала з головами сільських рад (Замовники) низку договорів на проведення поточного ремонту доріг у кількох населених пунктах у сільській місцевості.

На виконання умов зазначених договорів приватне підприємство провело окремі роботи з поточного ремонту доріг, за результатами яких директором приватного підприємства складено акти приймання виконаних у повному обсязі ремонтних робіт. При цьому, діючи умисно, з корисливих мотивів, з метою заволодіння чужим майном – частиною бюджетних коштів, виділених сільськими радами на поточний ремонт доріг, ОСОБА_4 шляхом зловживання службовим становищем, не виконала в повному об'ємі оговорені раніше роботи, тим самим не забезпечила дотримання вимог, зазначених у звітній документації, а саме в актах виконаних робіт.

До актів приймання виконаних робіт ОСОБА_4 умисно внесла завідомо неправдиві відомості про завищені фактичні обсяги використаної під час поточного ремонту доріг і вартість закупленої щебеневої та гравійної продукції, яка не використовувалася, та про інші витрати, як-от: заробітна плата робітникам, вартість експлуатації спеціальної техніки та інших супутніх витрат. Указані документи ОСОБА_4 власноручно підписала, скріпивши печаткою, та надала сільським головам, які також їх підписали та скріпили печатками сільських рад, надавши їм статусу офіційних.

У подальшому на підставі актів приймання виконаних будівельних робіт відповідно до платіжних доручень із рахунків сільських рад було перераховано на рахунок приватного підприємства, відкритий в АТ «Райффайзен Банк Аваль», кошти місцевого бюджету в розмірі 1 565 405,05 грн, частиною з яких – у сумі 394 893,13 грн – ОСОБА_4 незаконно заволоділа, чим спричинила сільським радам матеріальну шкоду на вищевказану суму. Такі дії ОСОБА_4 кваліфіковані за ч. 4 ст. 191 КК України як заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, вчинене повторно та у великих розмірах, а так само за ч. 2 ст. 366 КК як складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, що спричинило тяжкі наслідки.

У свою чергу, ОСОБА_4, діючи умисно, переслідуючи мету приховання та маскуванню незаконного походження вказаних коштів та заволодіння ними, маючи одноособовий доступ до зазначеного рахунку, вказані кошти в період з листопада 2016 року по червень 2017 року отримала у відділенні банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» готівкою із метою їх нібито використання для поточного ремонту вуличних доріг. Тим самим ОСОБА_4 набула право володіти та використовувати кошти, одержані внаслідок вчинення суспільно небезпечного проти-

правного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів. Такі дії винного отримали кваліфікацію за ч. 1 ст. 209 КК як легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, а саме: вчинення фінансових операцій з коштами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання та маскуванню незаконного походження таких коштів та заволодіння ними, переміщення, зміну їх форми (перетворення) [55].

Аналізуючи наведений приклад, можна констатувати, що під час проведення ремонтних робіт дорожнього покриття в населених пунктах предикатними для легалізації правопорушеннями виявилися: заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК) та службове підроблення як форма і спосіб заволодіння відповідним майном. Як справедливо підкреслюється практиками, нелегально отримані кошти проходять відповідний шлях до їх легалізації, а сам рух нелегальних грошей досить важко відрізнити від руху легально отриманих, оскільки ці процеси відбуваються майже аналогічно, що ускладнює судовий розгляд даної категорії кримінальних правопорушень [56].

Недивлячись на фактичну відсутність судової практики з приводу легалізації привласнених коштів у зазначеній сфері, тим не менш можна припустити, що сьогодні основними способами зловживання бюджетними коштами під час проведення дорожньо-будівельних робіт є істотне завищення обсягів та/або кошторису фактично виконаних ремонтних робіт, робіт із будівництва нових доріг та списання будівельних матеріалів (наприклад, замість капітального ремонту автошляхів виконується поточний, так званий ямковий ремонт, або дорога будується з порушенням технологічного процесу, так би мовити, за спрощеною схемою її будівництва, з порушенням технології проведення тих чи інших ремонтних робіт). На думку Р. В. Іжевського, є показовим, що підвищені ризики для штучного завищення вартості дорожньо-будівельних робіт існують практично на всіх стадіях бюджетного процесу, починаючи від формування бюджетного запиту до проведення взаєморозрахунків [57, с. 45]. До того ж нерідко підрядниками для будівництва та ремонту місцевих доріг, незалежно від наявності чи відсутності на ринку інших виконавців, визначаються підприємства-виробники матеріалів для дорожнього покриття, фактичними власниками яких є мери, їх родини та бізнес-партнери; або ж роботи виконуються не пов'язаними з мерією підрядниками, але через «прокладки» (посередників) [58, с. 56]. Потім має місце, власне, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом. Як правило, отриманий унаслідок подібних зловживань профіт конвертується в готівку та розподіляється серед ключових учасників протиправної схеми.

Кримінологічний аналіз проблеми легалізації доходів, одержаних від розкрадання бюджетних коштів у розглядуваній сфері, що проведений за статистичними даними та контент-аналізом інфопростору, доповнюють і результати опитування пересічних громадян. Так, на думку респондентів, сьогодні пальму першості

триває легалізація доходів, одержаних від: 1) розкрадань у воєнно-промисловому комплексі; 2) корупційних діянь посадових осіб органів державної влади та державних підприємств, установ, організацій; 3) розкрадань гуманітарної допомоги; 4) вчинення кіберзлочинів та 5) розкладань бюджетних коштів при будівництві та відновлюванні автошляхів. При цьому респонденти виявили значний рівень обізнаності про способи розкрадань цих коштів, як-от: ремонт «на папері», завищення вартості матеріалів, необхідних для будівництва / ремонту доріг, і послуг із проведення відповідних робіт, списання на ремонт матеріалів у більшій кількості, ніж фактично використано, тощо). Що стосується способів легалізації незаконно одержаних доходів, то обізнаність респондентів із цього питання виявилася достатньо обмеженою.

ВИСНОВКИ

Кримінологічний аналіз «завантаження» інформаційного простору повідомленнями про факти розкрадання й легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом завдяки маніпуляціям із коштами, які держава виділяє на покращення дорожньої інфраструктури країни, а також реалій слідчо-судової практики дозволяє зробити невтішний висновок: правопорушення у цій сфері вирізняються великим ступенем латентності. Причому ця латентність має виключно штучний характер, адже покласти крадіями у власні кишені величезні кошти, не придавши їм вигляду законного походження, і при цьому не бути непоміченими, неможливо. До того ж можливості інформаційно-комунікаційних технологій та активність їх користувачів виключає «інформаційну тишу» з приводу подібних випадків. Отже, попутно можна висунути гіпотезу про своєрідний «іміунітет» крадіїв-посадовців від неминучої реакції держави на подібні ганебні факти. Ця гіпотеза принаймні потребує подальшої перевірки. Потребують ретельного вивчення й ті умови, які сприяють «іміунітету» правопорушників від викриття й, головне, відправлення стосовно них правосуддя.

З огляду на великий суспільний резонанс, що викликають факти розкрадання бюджетних коштів під час будівництва та ремонту доріг у цілому та легалізації доходів, одержаних від такого розкрадання, зокрема, слід стверджувати, що в умовах воєнного стану це явище є прямою загрозою для економічної безпеки України, котра, у свою чергу, є складовою безпеки національної. Таке розуміння значущості економічної безпеки через визначення її місця в структурі безпеки національної уявляється цілком обґрунтованим, оскільки «економічна безпека як стан національної економіки ... дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз та здатна задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави» [59, с. 8]. Отже, збереження протягом останніх років тенденції на стійке зростання кількості правопорушень, передбачених ст. 209 КК України, з одного боку, свідчить про серйозні перманентні виклики економічній безпеці країни, котра в умовах війни стає особливо вразливою, та, з другого боку, про створення

ситуації із неналежним станом безпеки учасників дорожнього руху на автошляхах нашої держави через нестачу коштів на своєчасний та якісний ремонт/будівництво транспортних магістралей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Рєзнік О. М., Щербак Н. М. Вплив легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, на фінансову систему України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 290–293.
- [2] Кримінологічна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік : монографія / авт. кол. : М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумов та ін. ; за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 388 с.
- [3] Іжевський Р. П. Кримінологічний аналіз проблем управління дорожнім господарством в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 242–246.
- [4] Програма Президента «Велике будівництво» триває, – Мінрегіон. URL: <https://web.archive.org/web/20211109135156/https://www.kmu.gov.ua/news/programma-prezidenta-velike-budivnictvo-trivaye-minregion>.
- [5] «Велике будівництво»: Офіс генпрокурора назвав кількість відкритих кримінальних справ. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/05/11/673729/>.
- [6] Підозрювані вже є: НАБУ продовжує розслідування проваджень щодо «Великого будівництва». URL: <https://prm.ua/pidozriuvani-vzhe-ie-nabu-prodovzhuie-rozsliduvannia-provadzhen-shchodo-velykoho-budivnytstva>.
- [7] Ільченко Л. Програма «Велике будівництво» згорнута, замість неї в країну зайдуть західні проєкти: в ОП вже знають, як виглядатимуть міста України. 2022, 11 лип. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/prohrama-velike-budivnitstvo-zhornuta-zamist-neji-v-krajinu-zajdut-zakhidni-projekti-v-op-vzhe-znajut-jak-vihljadatimut-mista-ukrajini.html>.
- [8] На Харківщині СБУ викрила розкрадання бюджетних коштів під час ремонту автодоріг. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/7453>;
- [9] На Одещині СБУ викрила розкрадання бюджетних коштів під час ремонту автодоріг. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/7499>.
- [10] За фактом розкрадання бюджетних коштів, що були виділені на ремонт автодоріг Черкащини депутату районної ради оголошено підозру. URL: https://chk.gp.gov.ua/ua/info.html?_m=publications&_t=rec&id=117342&fp=101.
- [11] САП відкрила справу щодо розкрадання коштів на ремонт доріг подругою голови ОВА Дніпропетровщини. URL: <https://ua.news.ua/ukraine/sap-otkryla-delo-o-hishhenii-sredstv-na-remont-dorog-podruhoj-glavy-oga-dnepropetrovshhiny>.
- [12] Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 08.11.1990. *Офіційний вісник України*. 1998. 16 квiт. № 13. С. 304.
- [13] Гуторова Н. О. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: відповідність кримінального законодавства України та практики його застосування *acquis communautaire*. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 42–57.
- [14] Андрушко П. П. Проблеми кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Правова держава*. 2002. Вип. 13. С. 334–346.
- [15] Бандурка А. М. Україна против «грязных» денег : науч.-практ. пособие / Нац. ун-т внутрен. дел. Харьков : Основа, 2003. 224 с.

- [16] Беніцький А. С. Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом (проблеми кримінально-правової кваліфікації) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2002. 20 с.
- [17] Доля Л. М. Небезпека легалізації «відмивання» грошових коштів та іншого майна, одержаних злочинним шляхом. *Право України*. 2002. №2. С. 89–93.
- [18] Дудоров О. Чи спливають «брудні гроші» на поверхню? Легалізація злочинних прибутків: проблеми кримінально-правової протидії. *Віче*. 1998. № 1. С. 70–80.
- [19] Журавель В. А. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : наук.-практ. посіб. Харків : Одиссей, 2005. 312 с.
- [20] Лемешко О. О. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів. Харків : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2004. 112 с.
- [21] Матусовський Г. А. Особливості формування криміналістичної характеристики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2004. Вип. 9. С. 99–100.
- [22] Мезенцева І. Є. Кримінально-правові і кримінологічні аспекти легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2002. 215 с.
- [23] Попович В. М. Взаємозв'язок організованої злочинності, «відмивання» доходів незаконного походження та «тіньової» економіки. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2002. №5. С. 62–65.
- [24] Чаричанський О. О. Підстави кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за Кримінальним кодексом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 205 с.
- [25] Україну вивели з «чорної зони». *Закон і Бізнес*. 2011. 5–11 лист. №45 (1032). С. 14.
- [26] Annual Review of Non-Cooperative Countries and Territories 2005–2006. Paris : FATF/OECD, 2006. 25 p.
- [27] Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму : Закон України від 28.11.2002 №249-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249-15#Text>.
- [28] Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 №1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18#Text>.
- [29] Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. ... канд. наук держ. управл. : 25.00.02. Київ, 2018. 310 с.
- [30] Бех О. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Підприємство, господарство і право*. 2021. №2. С. 213–218.
- [31] Вейц О. І. Фактори легалізації злочинних доходів та їх врахування при здійсненні операцій клієнтів банків. *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. 2018. Svazek 4. vydání 1. 2018. S. 53–64.
- [32] Денисова А. В. Легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, та офшорні зони: симбіоз явищ. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1/2. С. 87–93.

- [33] Dumchykov M. O., Bondarenko O. S. Criminological Aspects of Combatting Money Laundering in Cyberspace. *Legal Horizons*. 2021. Vol. 14. No. 2. P. 105–110.
- [34] Леонов С. В., Бойко А. О., Миненко С. В. Систематизація та характеристика існуючих схем легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2019. № 1(92). С. 35–45.
- [35] Халін О. В. Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 244 с.
- [36] Черевко К. О. Щодо питання способів легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 жовт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України ; Громад. спілка «Центр запобігання та протидії корупції» ; Громад. рада при М-ві внутр. справ України. Харків : ХНУВС, 2019. С. 184–186.
- [37] Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
- [38] Основні напрями розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року : схвал. розпорядженням Каб. Міністрів України від 12.05.2021 № 435-р. *Офіційний вісник України*. 2021. № 42. Ст. 2558.
- [39] План заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків ризиків, виявлених за результатами третьої національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, на період до 2026 року : затв. розпорядженням Каб. Міністрів України від 27.12.2023 № 1207-р. *Урядовий кур'єр*. 2024. 3 січ. № 2.
- [40] Економічна безпека. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-18765>.
- [41] Іжевський Р. П. Стан злочинності у сфері будівництва автомобільних доріг. *Право і суспільство*. 2019. № 3. Ч. 2. С. 159–164.
- [42] Гладун О. З. Кримінологічна характеристика легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2017. Вип. 4. С. 131–137.
- [43] Інтерактивний довідник «Протидія злочинності в Україні: інфографіка» Версія 3.0. Сайт професора Карчевського. URL: https://ioyfgl-nikolay-karchevskiy.shinyapps.io/ukraine3_0/.
- [44] Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 р. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
- [45] Звіт судів про стан розгляду справ про злочини щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за 2018 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018.
- [46] Протидія економічній злочинності / за ред. : П. І. Орлов, А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика та ін. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 568 с.

- [47] Журавель В. А. Предикатний фактор у структурі елементів криміналістичної характеристики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. Вип. 1 (40). С. 182–189.
- [48] Дудоров О. О. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом: порівняльний аналіз положень чинного і перспективного кримінального закону. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 341–348.
- [49] Контент-аналіз. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
- [50] Костенко Н. В., Іванов В. Ф. Досвід контент-аналізу: моделі та практики : монографія. Київ : Центр вільної преси, 2003. 141 с.
- [51] СБУ викрила власників київського банку, який допоміг підпільним онлайн-казино «відмити» майже 5 млрд грн. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/923487.html>.
- [52] Викрито схему розкрадання коштів підприємства на суму понад 92 млн грн. URL: <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-475920.html>.
- [53] На Буковині затримали групу осіб, що розкрадала гроші, виділені на ремонт доріг і мостів. URL: https://molbuk.ua/chernovtsy_news/168630.
- [54] Типологічне дослідження на тему: «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)». Київ : Державна служба фінансового моніторингу України, 2021. 109 с.
- [55] Вирок Старокостянтинівського районного суду Хмельницької області від 20.03.2023 (Справа № 683/2659/19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109649391>.
- [56] Узагальнення «Про судову практику у кримінальних провадженнях щодо легалізації (відмивання) коштів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму (статті 209, 258⁵, 306 КК України)». URL: <https://court.gov.ua/sud1190/150/1580>.
- [57] Іжевський Р. В. Основні детермінанти незаконного використання бюджетних коштів у сфері будівництва автомобільних доріг. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. Вип. 83. С. 44–50.
- [58] Величко О., Ткачук О., Серебряков М. 100 корупційних схем в регіонах України. Київ : Антикорупційний штаб, Коаліція антикорупційних громадських організацій, 2020. 65 с.
- [59] Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія. Київ : НІСД, 1997. 144 с.

REFERENCES

- [1] Reznik, O. M., & Shcherbak, N. M. (2021). The impact of the legalization of proceeds of crime, on the financial system of Ukraine. *Legal scientific electronic journal*, 3, 290–293.
- [2] Verbenskyi, M. G. Kulyk, O. G. Naumov, I. V., & oth. (2023). The criminological situation in Ukraine during the war: main trends. 2022 year. In Verbenskyi, M. G. (Ed.). Kyiv: Yurinkom Inter.
- [3] Izhevskiy, R. P. (2017). Criminological analysis of road management problems in Ukraine. *Journal of the Kyiv University of Law*, 4, 242–246.
- [4] The President's program «Major construction» continues, – Ministry of Regions. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20211109135156/https://www.kmu.gov.ua/news/programa-prezidenta-velike-budivnictvo-trivaye-minregion>.
- [5] «Big construction»: The Prosecutor General's Office named the number of open criminal cases. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/news/2021/05/11/673729/>.

- [6] There are already suspects: NABU continues its investigation into the proceedings regarding the «Big Construction». Retrieved from <https://prm.ua/pidozriuvani-vzhe-ie-nabu-prodovzhuie-rozsliduvannia-provazhen-shchodo-velykoho-budivnytstva>.
- [7] Ilchenko, L. (2022, July). The «Big Construction» program has been curtailed, instead of it Western projects will enter the country: the OP already knows what the cities of Ukraine will look like. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/prohrama-velike-budivnitstvo-zhornuta-zamist-neji-v-krajinu-zajdut-zakhidni-projekti-v-op-vzhe-znajut-jak-vihljadatimut-mista-ukrajini.html>.
- [8] In the Kharkiv region, the Security Service of Ukraine exposed the embezzlement of budget funds during the repair of highways. Retrieved from <https://ssu.gov.ua/novyny/7453>.
- [9] In Odesa, the Security Service of Ukraine exposed the embezzlement of budget funds during the repair of highways. Retrieved from <https://ssu.gov.ua/novyny/7499>.
- [10] A deputy of the district council was charged with embezzlement of budget funds allocated for the repair of roads in Cherkasy region. Retrieved from https://chk.gp.gov.ua/ua/info.html?_m=publications&_t=rec&id=117342&fp=101.
- [11] SAP opened a case regarding embezzlement of funds for road repair by a friend of the head of the Dnipropetrovsk region. Retrieved from <https://ua.news.ua/ukraine/sap-otkryla-delo-o-hishhenii-sredstv-na-remont-dorog-podrugoj-glavy-oga-dnepropetrovshhiny>.
- [12] Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceeds of Crime (1990, November 8). *Official Gazette of Ukraine*, 1998, 13, 304.
- [13] Gutorova, N. O. (2023). Countermeasures against the legalization of proceeds obtained through crime: conformity of the criminal legislation of Ukraine and the practice of its application to the *acquis communautaire*. *The issue of combating crime*, 45, 42–57.
- [14] Andrushko, P. P. (2002). Problems of qualification of legalization (laundering) of money and other property obtained by criminal means. *Rule of law*, 13, 334–346.
- [15] Bandurka, A. M. (2003). *Ukraine against «dirty» money: scientific and practical. guide*. Kharkiv: Osnova.
- [16] Benitskyi, A. S. (2002). *Legalization (laundering) of money and other property obtained by crime (problems of criminal legal qualification)*. (Candidate thesis, Institute of State and Law named after V. M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine).
- [17] Dolya, L. M. (2002). The danger of legalizing the «laundering» of money and other property obtained by crime. *Law of Ukraine*, 2, 89–93.
- [18] Dudorov, O. (1998). Will «dirty money» surface? Legalization of criminal profits: problems of criminal legal countermeasures. *Viche*, 1, 70–80.
- [19] Zhuravel, V. A. (2005). *Investigation of the legalization (laundering) of proceeds obtained by crime*. Kharkiv: Odyssey.
- [20] Lemeshko, O. O. (2004). *Criminal-legal assessment of the legalization of drug proceeds*. Kharkiv: Publisher N. M. Vapnyarchuk.
- [21] Matusovsky, G. A. (2004). Peculiarities of the formation of forensic characteristics of legalization (laundering) of proceeds obtained through crime. *The issue of combating crime*, 9, 99–100.
- [22] Mezentseva, I. E. (2002). Criminal law and criminological aspects of legalization of money and other property obtained by crime (Candidate dissertation, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine).

- [23] Popovych, V. M. (2002). Interrelationship of organized crime, «laundering» of income of illegal origin and «shadow» economy. *Fight against organized crime and corruption (theory and practice)*, 5, 62–65.
- [24] Charichansky, O. O. (2004). *Grounds for criminal liability for the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, according to the Criminal Code of Ukraine* (Candidate thesis, National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise, Kharkiv, Ukraine).
- [25] Ukraine was removed from the «black zone» (2011). *Law and Business*, 45(1032), 14.
- [26] Annual Review of Non-Cooperative Countries and Territories 2005–2006 (2006). Paris: FATF/OECD, 25.
- [27] On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime or the financing of terrorism: Law of Ukraine (2003, November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249-15#Text>.
- [28] On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction: Law of Ukraine (2014, Oktober). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18#Text>.
- [29] Baranov, R. O. (2018). *Formation and implementation of the state policy of prevention and countermeasures against the legalization of income obtained by criminal means* (Candidate dissertation, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine Kyiv, Ukraine).
- [30] Beh, O. (2021). Counteraction to the legalization of proceeds obtained through crime. *Enterprise, economy and law*, 2, 213–218.
- [31] Veits, O. I. (2018). Factors of legalization of criminal income and their consideration in the implementation of operations of bank clients. *European Journal of Economics and Management*, 4(1), 53–64.
- [32] Denisova, A. V. (2022). Legalization (laundering) of proceeds obtained through crime and offshore zones: symbiosis of phenomena. *South Ukrainian legal journal*, 1/2, 87–93.
- [33] Dumchikov, M. O., Bondarenko, O. S. (2021). Criminological Aspects of Combatting Money Laundering in Cyberspace. *Legal Horizons*, 14(2), 105–110.
- [34] Leonov, S. V., Boyko, A. O., & Mynenko, S. V. (2019). Systematization and characteristics of existing schemes for legalization of income obtained illegally. *Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade*, 1(92), 35–45.
- [35] Halin, O. V. (2018). *Investigation of legalization (laundering) of proceeds obtained through crime*. Kherson: Helvetica Publishing House.
- [36] Cherevko, K. O. (2019, October). Regarding the issue of methods of legalization (laundering) of proceeds obtained through crime. *Peculiarities of the application of anti-corruption legislation: from the investigation to the court verdict*: coll. abstracts of international reports science and practice conf. Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv. national University of Internal Affairs cases; Criminol. assoc. of Ukraine; Society union «Center for Prevention and Counteraction of Corruption»; Society council at the Ministry of Internal Affairs affairs of Ukraine. Kharkiv: KhNUVS, 184–186.
- [37] On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction: Law of Ukraine (2019, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
- [38] The main directions of development of the system of prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of criminal proceeds, the financing of terrorism and

- the financing of the proliferation of weapons of mass destruction in Ukraine for the period until 2023: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2021, May). *Official Gazette of Ukraine*, 42, 2558.
- [39] The Plan of Measures Aimed at Preventing the Emergence and/or Reducing the Negative Consequences of Risks Identified as a Result of the Third National Risk Assessment in the Field of Prevention and Countermeasures Against the Legalization (Laundering) of Proceeds Obtained through Crime, the Financing of Terrorism and the Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction, for the Period until 2026: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2023, December). *Government Courier*, 2.
- [40] Economic security. *Encyclopedia of modern Ukraine*. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-18765>.
- [41] Izhevskiy, R. P. (2019). State of crime in the field of highway construction. *Law and society*, 3(2), 159–164.
- [42] Gladun, O. Z. (2017). Criminological characteristics of legalization (laundering) of proceeds obtained by crime. *Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Legal sciences*, 4, 131–137.
- [43] Interactive guide «Combating crime in Ukraine: infographics» Version 3.0. Professor Karchevsky's website. Retrieved from https://ioyfgl-nikolay-karchevskiy.shinyapps.io/ukraine3_0/.
- [44] Unified report on criminal offenses for January–December 2023. Retrieved from <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
- [45] Report of the courts on the state of consideration of cases on crimes related to the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, for 2018. Retrieved from https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018.
- [46] Countermeasures against economic crime (2004). In P. I. Orlov, A. F. Volobuev, I. M. Osyka, & oth. (Ed.). Kharkiv: National. University of Internal Affairs cases.
- [47] Zhuravel, V. A. (2005). Predicate factor in the structure of elements of forensic characteristics of legalization (laundering) of proceeds obtained by crime. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 1 (40), 182–189.
- [48] Dudorov, O. O. (2023). Legalization (laundering) of property obtained by crime: a comparative analysis of the provisions of the current and prospective criminal law. *Legal scientific electronic journal*, 8, 341–348.
- [49] Content-analysis. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
- [50] Kostenko, N. V., & Ivanov, V. F. (2003). *Content analysis experience: models and practices*. Kyiv: Free Press Center.
- [51] The Security Service of Ukraine exposed the owners of a Kyiv bank that helped underground online casinos «launder» almost UAH 5 billion. Retrieved from <https://interfax.com.ua/news/general/923487.html>.
- [52] The embezzlement scheme of the company's funds in the amount of more than UAH 92 million was exposed. Retrieved from <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-475920.html>.
- [53] In Bukovina, a group of people was arrested for embezzling money allocated for the repair of roads and bridges. Retrieved from https://molbuk.ua/chernovtsy_news/168630.
- [54] *Typological research on the topic: «Actual methods, methods, tools of legalization (laundering) of criminal proceeds and financing of terrorism (separatism)»*. (2021). Kyiv: State Financial Monitoring Service of Ukraine, 109.
- [55] Sentence of the Starokostyantyniv District Court of Khmelnytskyi Region (2023, March 20). (Case No. 683/2659/19). Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109649391>.

- [56] Generalization «On judicial practice in criminal proceedings regarding the legalization (laundering) of funds obtained through crime and the financing of terrorism (Articles 209, 258³, 306 of the Criminal Code of Ukraine)». Retrieved from <https://court.gov.ua/sud1190/150/1580>.
- [57] Izhevskiy, R. V. (2019). The main determinants of illegal use of budget funds in the field of highway construction. *Actual problems of the state and law*, 83, 44–50.
- [58] Velichko, O., Tkachuk, O., & Serebryakov, M. (2020). *100 corruption schemes in the regions of Ukraine*. Kyiv: Anti-Corruption Headquarters, Coalition of Anti-Corruption Public Organizations.
- [59] Shlemko, V. T., & Binko, I. F. (1997). *Economic security of Ukraine: essence and directions of provision*. Kyiv: NISR.

Владислава Станіславівна Батиргарєєва

Доктор юридичних наук, професор

Директор Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Національна академія правових наук України

61002, вул. Пушкінська, 49, Харків, Україна

Vladislava S. Batyrgareieva

Doctor of Law, Professor

Director of Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems

of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

61002, 49 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Батиргарєєва В. С. Легалізація доходів, одержаних від розкрадання бюджетних коштів під час дорожньо-будівельних робіт: до кримінологічного аналізу проблеми. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31. № 1. С. 245–265.

Suggested Citation: Batyrgareieva, V. S. (2024). Legalization of proceeds from embezzlement of budget funds during road construction works: towards a criminological analysis of the problem. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(1), 245–265.

Стаття надійшла / Submitted: 15/01/2024

Доопрацьовано / Revised: 15/02/2024

Схвалено до друку / Accepted: 28/03/2024